

Doc. PhDr. Elena Letňanová
XXIII. Medzinárodný festival FORFEST v Kroměříži
Pre Hudobný život Bratislava

V prostredí inšpirujúceho kroměřížskeho zámku, so známou stredoeurópskou obrazárňou a enigmatickým obrazom Tiziana "Apolón a Marsyas", sa odohrával tohtoročný na vysokej umeleckej úrovni 23. festival **súčasného umení s duchovným zameraním**. Tizianov obraz navodzuje úvahy súvisiace s Dionýzskym a Apolónskym princípom v hudbe, v umení ako ich predstavil Friedrich Nietzsche vo viacerých svojich dielach. V súčasných súradniciach vývoja hudby a terminológie v tzv. artificiovej hudbe alebo vážnej, na rozdiel od jazzu, ľudovej a pop music, ide o diela, ktoré sú podstatou duchovné a aj tie, ktoré zhudobňujú sakrálne texty alebo témy, často súvisia aj s výkladom starozákonnej literatúry alebo posvätných textov Egypta, Indie, Tibetu, rôznych zvitkov, Koránu a podobne. Nemusí však vždy byť výsledkom hudba vysokých kvalít. Teda určite tance ľudové a národné alebo štylizované nemusia vyznieť duchovne, avšak niektoré valčíky a tance niektorých severských autorov prinášajú nostalgické, silne melancholické až duchovné vyznania.

Na Forfeste od 1. 6 do 1.7. 2012, so zahajovacím koncertom 15. júna, odznelo 75 skladieb na 15 koncertoch od českých, moravských, slovenských, chorvátskych, francúzskych, anglických, amerických, juhoafrických, estónskych, nemeckých, izraelských, japonských, talianskych, gréckych a poľských skladateľov zo 14 národností. Suma sumárum dáva 14 svetových premiér a 29 českých premiér. Mená svetových skladateľov ako Krzysztof Penderecki, John Cage, Alfred Schnittke, Arvo Pärt, Karlheinz Stockhausen. Michael Jarrell, sa tohto roku objavili v programoch festivalu s neznámymi skladbami popri dielach známych, vynikajúcich domácich autorov ako sú František Emmert, Ivana Loudová, Jan Novák, Eugen Suchoň, Roman Berger, Jan Grossmann, Pavel Zemek, Vladimír Bokes, Vladimír Godár, včete najmladšej generácie tridsiatnikov. Niektoré predošlé roky seriózna dramaturgia Forfestu organizovala aj večerné diskusie so skladateľmi ako aj pravidelne medzinárodné konferencie na tému Duchovné prúdy v súčasnom umení (v hudbe, výtvarnom umení, performanciách a poézii). Tohto roku prebiehali kompozičné kurzy so známymi českými, moravskými, nemeckými a talianskymi skladateľmi. V ťažiskovom týždni do 24. júna prebiehali koncerty dvakrát denne.

Súčasťou festivalu boli aj programové rôzne koncipované výstavy švédskeho (Asa Bostrom), českého (grafika Petra Štěpána, prednáška doc. Františka Šysela Camera obscura a jeho fotografická výstava) výtvarného umenia v Kroměříži. V Zábrehu na Morave a v kroměřížskom zámku boli otvorené výstavy Michaely Klimanovej "Texty života", Marka Trizuljaka "Sklenené objekty" a doslova objavná výstava Ars liturgica - Liturgical vestments, liturgické rúcha 9 výtvarníčok a 2 výtvarníkov). Jeden koncert v Hodoníne s Hodonínskou industriálnou filharmóniou so 7 svetovými premiérami, dirigenta a inštrumentalistu (el. viola) Petra Vaculoviča. Tento rok, žiaľ, pre nedostatok fondov v umení, chýbali povestné performancie amerických performerov a zahraničných hudobných ensemblov, ktoré v posledných rokoch pravidelne rozširovali paletu duchovnej a aj experimentálnej tváre festivalu.

Tohto roku dominovala komorná tvorba - klavírne recitály chorvátskych, slovenských, českých a juhoafrických skladateľov a interpretov, popri dvoch koncertoch **Musica Liturgica** - Františka Emmerta a Jana Vrkoča. A dvoch koncertoch s **Krakovským filharmonickým kvartetom** z Poľska, s programom Pendereckého dvoch sláčikových kvartet a talianskym skladateľom zo San Marina Massimilianom Messierim (String Quartet č. 2 a Fantasia da Concerto pre alt saxofón a sláčikový kvartet v premiére), ktorý som nemohla vidieť. O moravskom **Kvartete Miloslava Ištvana** píšeme neskoršie.

Klavírny recitál **Miy Elezovič** s hudbou chorvátskych skladateľov z 20. a 21. storočia ako prvú uviedol Doru Pejačević, najvýznamnejšiu skladateľku z prelomu 19. a 20. storočia, (študovala v Nemecku) s chopinovským rozletom, zvukovosťou a noblesou, kultivovaným tónom, i keď nie radikálnou harmóniou, v skladbách z cyklu "Život kvetov", kompozične bližšiu ako je Clara

Schumann s schumannovskou klavírnou štylizáciou. V prvej polovici recitálu dominovali skladatelia z prvej polovice 20. storočia D. Pejačević, Božidar Kunc, Ivo Macek, Stjepan Sulek, učiteľ celej nasledujúcej generácie, počínajúc Berislavom Sipusom v "Prelúdiách" pod názvom "Les Nuits" (Noci), prednášané spolu s poéziou. Pokračujúc Victoriou Cop, jednoduchými reflektívnymi krátkymi Musical Moments, s valčíkovými skrytými náznakovými rytmami a Olojou Jelaskou, žijúcou v Splite, ktorá najviac zaujala so zmenami nálad, ale aj pozitívnou hudbou, vystavanou ako pyramidálne hektické akordické sledy vo fortissimovej dynamike v diele "Meštovičov sen". Davorin Kempfova premiéra účinne spájala elektronickú štruktúru s klavírnym doznievaním a uzavrela recitál neznámej hudby sympatickej, múzicky a klavírne kultivovanej Miy Elezovič.

Jan Dušek predniesol klavírny recitál k pocte českým skladateľom - jubilantom rôznych generácií, od známeho Iľju Hurníka Hudba pre klavír s určitou dávkou hindemitovskej poetiky, cez Jaroslava Rybára, režiséra v Supraphone, ktorého Sette elementi per pianoforte sú invenčne, rytmicky veľmi pútavá, farebná kompozícia, Mareka Kopelenta Lied pre ušľachtilých pokročilých amatérov s inštruktívnym poslaním, pekné miniatúry "Detský svet" s vkusným použitím tritonu od Marty Jiráčkovej, konštruktívne a sónické Kánony zo Shakespeara od Václava Riedelbaucha, a Milana Slavického Variace na tichý akord, celkove dielo vášnivé, tajomné, dokonca s "morzeovkou", začínajúce v najtemnejšej polohe, s kvartovou harmóniou, ma najviac zaujalo. Nakoniec Ivan Kurzova "Spievajúca abeceda", v ktorej sú použité tóny a, be, ce, de, ef, ge, ha. Recitál chcel predstaviť tvorbu pre klavír siedmich skladateľov rôzneho zamerania a poetiky.

Ako druhý zaujímavý klavírny recitál na Forfeste 2012, ktorý predstavil výlučne slovenskú tvorbu staršej už nežijúcej generácie a najmladšej, patril bratislavskému klaviristovi **Dušanovi Šujanovi**. Podal všetky skladby s maximálnym sústredením na vrcholnej úrovni. Začal jedným z najlepších diel slovenskej klavírnej literatúry, s „Metamorfózami“ autora známej opery „Krútnava“, nár. umelca prof. Eugena Suchoňa. Sú to variácie na vlastnú tému, v piatich častiach, ktoré zazneli v moravskej premiére. Uviedol aj dve skladby rozsahom menšie, autora strednej generácie Petra Grolla v kultivovanom „Nocturne 4:30 a.m.“ a jeho kratšej skladbe „Esdemóna“, ďalej Šujanovu Suitu „Klavírne momenty“ (skladal ju ako 15 ročný). Šujan nadchol obdivuhodným výkonom aj v „Ostináte“ a v „Toccate“, a vystupňoval ho v záverečných dvoch dielach umelecky nadaného Mareka Brezovského (predčasne umrel vo svojich 20 rokoch), v I. Klavírnej sonáte „Ceste“, s trochu rozbitou formou, ale extatickým výrazom a v „Túžbe“ pre klavír s ktorou sa Dušan Šujan absolútne interpretačne a technicky stotožnil. Náročné veľké plochy vystaval dynamicky na hraniciach klavírneho zvuku. Prídavok dvoch poém, op. 32 od Skriabina ukončil jeho profil ako citlivého klaviristu so skriabinovskou fantáziou.

Justin Krawitz, výborne technicky disponovaný klavirista z Juhoafrickej republiky nás zoznámil s neznámymi dielami dvoch juhoafrických skladateľov Arnolda Van Wyka, Henrika Hofmeyera, Tristia (s nádhernou melódiou, asi spomienka, v prvej časti, tretia časť s tradičnou harmóniou) a Piano Sonáta, ktorá bola viac menej tradične komponovaná a so Sonátou č. 1, op. 11 s dvojitou fúgou na konci, od českého skladateľa v americkej emigrácii na Cornell University, Karla Husu. Bol to výkon, v dvoch fúgach, presvedčil o svojej neomylnosti dobre stavať a hrať fúgy najvyššej obtiažnosti, všetko z pamäti.

Zahajovací koncert patril dvom moravským skladateľom osobitému **Františekovi Emmertovi**, ktorý na predošlých Forfestoch vytvoril mohutné výrazové diela duchovného pôvodu. Tentoraz mal "Propria čtyř adventních mší" a "Propria čtyř vánočních mší" v rámci Musica Liturgica, prosté piesne s organom pre praktické použitie v chráme. **Jan Vrkoč** tento rok skomponoval na motívy známeho nápevu, chorálu, meditatívnu a lyrickú Svätováclavskú omšu, so sólovými hlasmi, ktorá mala svetovú premiéru v Dóme sv. Václava v Olomouci.

Quasars Ensemble z Bratislavy s umeleckým vedúcim Ivanom Buffom, klaviristom, skladateľom a dirigentom, sa predstavil zaujímavou dramaturgiou, uviedol šesť sedemminútových skladieb troch slovenských autorov a troch zahraničných (Vladimír Bokes, Boško Milakovič, Ivan Buffa a Oliver Rappoport, Christopher Trebue Moore, Michael Jarell). Zahájenie koncertu patrilo profesorovi **Vladimírovi Bokesovi**. Jeho Fúga pre 7 nástrojov, miesto plánovaného Jozefa

Podprockého Concertino pre husle a sláčikové kvinteto, opus 11, je pravou absolútnou hudbou a farebnou fúgou. S radosťou konštatujeme, že diela Bokesa sa pravidelne objavujú na Forfeste už niekoľko rokov s úctou, ktorá mu patrí. Je profesorom na bratislavskej VŠMU a vychoval celú generáciu mladších skladateľov. Nasledoval **Oliver Rappoport** (nar. v 1980), „Odrasmi ticha“, z roku 2009, s frapantne šokujúcimi klastrovými akordmi v trojitom forte, nasledovanými kontrastom generálnych páúz a vyznievaním hudby v trojitom pianissime. Skladba je založená na vypočúvaní ticha po búrlivých klastroch, práve tým bola zapamätateľná. Vtip spočíval v správnom načasovaní dvoch kontrastov, ktoré nadobúdali iný význam v takomto kontexte, stredný diel prebiehal v miernejšom výraze. „Dementia Praecox“ 35 ročného **Christophera Trebue Moora**, Angličana, bola podľa niektorých najsilnejšia skladba večera, so zvukove zaujímavými efektmi, pripomínajúca dažďové vlny, s flautou, kontrabasom, bicími, a inými nástrojmi, končila nezvyčajným zavŕšením skladby – zužovaním zvuku metódou šumenia umelých polystyrénových sáčkov (vyhasnutím života?). Po prestávke **Michaela Jarellova** zaujímavá a u nás neznáma „Assonancia VI“ z roku 1991, začínala tiež abruptným nástupom fortissimových klastrov vo všetkých inštrumentoch, vytvárajúc v priebehu skladby temný sonoristický zvuk s vyznievaním a predĺžovaním fragmentov, doznievaním tónov, s xylofónom, zmäkčujúcim znenie. Pomerne dlho spela skladba k dynamickému vrcholu. Marimba, zvonky a gong ozvlášťovali farebnosť. Záver bol tiež riešený pokojom a postupným „strácaním sa zvukov“. **Milakovič Boško**, slovenský autor chorvátskeho pôvodu, zaradil prostú quasi adagiovitú veľmi muzikantskú „miniaturu“ pod názvom „51“ z r. 2012, začínajúc jedným tónom v husliach sólo na rozdiel od predošlých autorov. Interval prímy v trojitom pianissime prebraných violončelom a postupne violou sa rozťahuje do znejúcej disonancie sekundy, ďalej nástupom nasledujúcich jednotlivých nástrojov flauty, klarinetu, klesaním na malú sekundu, cez poltón do malej a veľkej tercie, atď. Skladba dynamicky narastala stúpaním tónov diatonickej melódie. Nástupom prostého unisona v klavíri medzi znejúcimi disonanciami vyčisťuje skladbu, napokon sa nástroje stretnú v unisone. Pôvodná idea Johna Cagea v husľovom sóle na jednej strune, rozbieha skladbu rozťahujúc dvojjzvuk do intervalu kvarty. Tento princíp vidíme na zápisoch mnohých ranokresťanských dvojhlasných organ (dvojhlasné organa) s textom vo vokálnej tvorbe Angličanov po obdobie fauburdonu. **Ivan Buffa** v závere koncertu v svojej skladbe „Organismo“ vykontrastoval predošlú skladbu svojou energiou vyžarujúcu, živú až biologicky husto pulzujúcu skladbu s nezávislými širokými, hustými zvukovými nezávislými pásmami, s členmi ensembu hrajúcimi na plné obrátky, v ktorých každý hral svoju vnútornú quasi „vibrujúcu“ štruktúru. Skladba končí relaxom vo flaute. Takmer všetky skladby okrem Bokesa a Milakoviča preferovali zásadne silnú zvukovosť, ktorá sa akusticky v sále z množovala miestami na nerozlíšiteľnú masu.

Sláčikové kvartetá Jana Nováka zneli v podaní **Miloslava Ištvana Quarteta** z Brna, ktoré prišlo pôvodne s ideou predviesť všetky významné kvartetá **Jana Nováka**, mimoriadnej osobnosti moravskej hudby. Začiatok patril kvartetu z roku 1946, ktoré je muzikantsky najvrúcnejším dielom, nepripomínajúcim svojho majstra. Študoval u Bohuslava Martinů. Výborná súhra a interpretácia s napätím do poslednej nitky sprevádzala najlepšiu skladbu Nováka „Quadrincipium Fidium“. Kompozične zaujímavými „Tromi invenciami“, z ktorých posledné dve sú stále hodnotné skladby, sa uzavrel večer prevažne lyrického odkazu Jana Nováka. Sláčikový kvartet **Zdenka Pololánika** s žartovnými alúziami v druhej časti osviežil. Minimalistická, svieža a radostná skladba „Ritorni“, prihovárajúca sa strednej a mladej generácii svojím neskrotným pulzom od moravského skladateľa **Víta Zouhara**, pripomínala talianske baroko sláčikovou štylizáciou, typickými rozloženými „arpeggiami“ a pasážami v allegrovom motuse. Končila abruptne, s otvoreným záverom, kontrastujúc s predošlými hudbami.

Okrem hudby v rámci týždňa odzneli dve prednášky fotografa **Františka Sysela** o problémoch svetla, rôznych veľkostiach camery obscury s rozsiahlym dokumentárnym materiálom z českých a moravských hradov, zámkov, domov, prírody, stromov, portrétov, skupinových a rodinných kompozícií a prednáška doc. PhDr. **Eleny Letňanovej** o prínose diela amerického jubilujúceho skladateľa a teoretika **Johna Cagea** pre americkú a európsku hudbu (100 výročie narodenia). Obe sa stretli s úprimným záujmom. Tzv. rytmické a „bicie obdobie“ Cagea ovplyvňovalo európskych skladateľov a neskoršie elektronicky produkovanou hudbou na mieste vzniku a inšpirácie. Vplyv jeho skladby HPSCHD zo 60. rokov, ktorá je kombináciou hudieb Cagea a

úryvkov z kanonických klasikov, spracovaných 7 harpsichordami v suprapozícii spolu s elektronikou produkovanou na mieste v reálnom čase a premietaním snímok, fotografií, prevažne z vesmírnych objavov NASA, nemožno poprieť. Vplyv pokračoval v častiach diel K. Stockhausena, L. Beria, atď. Nehovoriac o jeho vynáleze performancie, vtedy chápanej ako "dvojníka divadla" a nehovoriac o skúmaníach hudby "ticha". Vtedy šokujúce v 50. rokoch, dnes zažité a prijaté aj vzdelanejším publikom.

Autorský koncert z diel **Alfréda Schnittkeho** s Zwiebelovým kvartetom sa žiaľ nekonal pre ochorenie instrumentalistu, ale ostatné diela - Vladimír **Bokes** nádherná Musique triste pre sláčikové trio, op.68, Luciano **Berio** Les mots sont allés pre sólové violončelo, 1979, J. Jozef **Podprocký** Expresie, op. 6, pre husle a violu (výber), Gia **Kančelli** Nach dem Weinen pre sólové violončelo, 1994, **Juan Sanchez-Chiong** vtipné Crin pre sólové husle, **Vladimír Godár** Ricercar per quattro stromenti, 1977/95, promptne nahradili stratu. Najlepším dielom večera bol jasne, jednoducho a logicky komponovaný Ricercar od slovenského skladateľa a teoretika V. Godára s účinným stúpaním, klesaním a obratom tercií, so sláčikovou dynamikou a pohyblivejším stredným dielom s mierne kontrastujúcim a výborne voleným miernejším tempom a vytúženým vrcholom, sa celý kompozičný proces dal dobre vnímať a prežívať. Práve kontinuum plynúce zo sláčikovej fragmentárnej melodickosti tvorí „nadčasovú mäkkosť“ výrazu tejto skladby, ktorá rytmus podriaďuje melosu, je silnou stránkou Godárovej zvukovosti. Akustika v sále Zámku pomohla vyznieť priestorovejšie tomuto transparentnému dielu na rozdiel od hustých štruktúr a dynamicky silných niektorých skladieb v predošlom koncerte súboru Quasars.

Koncert portretujúci tri sonáty svojského slovenského, nedávno zosnulého, skladateľa Iľju Zeljenku bol pre chorobu interpretky Zuzany Berešovej nahradený dvomi autormi, jubilujúcim **Johnom Cageom**, **Arvom Pärtom** a slovenským skladateľom staršej generácie **Ladislavom Burlasom**. Koncert začal Johnom Cageom desaťminútovou „Bacchanaliou pre preparovaný klavír“ z roku 1940 v podaní autorky tohto článku, **Eleny Letňanovej**. Vynasnažím sa byť čo najobjektívnejšou. Dielo s trojdielnym pôdorysom zaujalo rytmickou mnohotvárnosťou v prvom a treťom diely, so strednou meditatívnou časťou až budhisticky rozjímajúcou, navodzujúc vnímanie ticha septimovej sekvenciou a melodicky nastupujúcimi tromi tónom a, b, h, nasledovanými kvartovými a kvintovými priehľadnými repetitívnymi postupmi. Harmonicky pôsobivou až orgiastickou záverečnou časťou, končí skladba jedným hlasom vo forte v nízkej polohe klaviatúry. Skladba sa veľmi páčila, pôsobením preparovaných 13 tónov podľa pokynu autora v Dallase v roku 1987, pomocou gúm, pier a skrutiiek, čím klavír dostal charakter bicieho heterofonického ensemblu. Je to prvá skladba pre preparovaný klavír vôbec. Dnes používajú preparáciu mnohí skladatelia. Nasledovali „Obrazy meniacej sa zmyselnosti“ od slovenského skladateľa strednej generácie **Petra Machajdika** v súhre **Lucie Berešovej a Pavela Burdycha**. „Obrazy“ sú príkladom peknej hudby, s minimalistickým hudobným myslením, plnej slnečného jasú, akejsi „debussyovskej“ pohody, miernosti, „faunovského poobedia“ v prírode a zážitkov šťastného človeka. Žiaden dramatický alebo tragický tón. Skladba sa tiež páčila mladému obecnstvu, ktoré sa s ňou identifikovalo, podobne „Fratres“ pre husle a klavír od **A. Pärta**. **Max Stern** znel dvakrát rapsodicky vo variáciách pod názvom „Beduínske impresie“ a „Pyiutasia Sephardic Fantasy“ pre husle a klavír z r. 1991, kde spracováva osobité orientálne melódie. **John Williams** Three Pieces z Schindlerovho listu pre husle a klavír boli nasladlé, dobré ako filmová hudba pre každého s tradičnou harmóniou a ľúbivou melódiou. Filmový trháč, nehodil sa na Forfest. Vďaka Pavelovi Burdychovi mimoriadne emocionálnemu huslistovi skladby si získali pozornosť.

Spolu s **japonskou tradičnou hudbou** Piano Pieces od **Hayasaka Humiwo**, ma nezaujali, a so zmiešaným štýlom tradície a atonality japonského skladateľa **Tsuneo Nakajima** („Time on a display shelves“ a „Piesne“) v podaní japonských umelcov (soprán a klavír) zazneli najlepšie dve skladby večera dvoch moravských skladateľov výborného Jana Grossmanna a muzikantsky širokospektrálneho Pavla Zemka. Veľmi citlivé a zmyslovo právom požívané lyrické, krehké ale aj epické „Milostné písne“, sedem piesní, s vtipným (raz iba s tromi tónmi), vynaliezavým (sekundovým, alebo blízke tóny) a inteligentným (dobře disonančným a atonálnym) klavírnym sprievodom, niekedy v sopráne s prekvapivými skokmi do nepredvídanej vysokej polohy,

ozvlášťňovali hudobné myslenie **Jana Grossmanna**. Skladba je z pred 28 rokov mali sme z nej pôžitok. „Sonáta pre violu a klavír“ (2003) od **Pavla Zemka**, autora zvláštnej unisonovej symfónie, ktorú máme veľmi radi, sa vyznačuje pravým muzikantstvom, versatilitou výrazu, živou energiou a napätím do poslednej chvíle, rôznymi náladami a technickými riešeniami na malej ploche (inštrumentálnymi „skokmi“, prerušujúcou bleskovou pasážou, a podobne). Vďaka violistovi **Ondrejovi Štochovi** a súhre s komornou partnerkou, **Alenou Radovou**, preleteli s ľahkosťou týmto neľahkým dielom. Nemecký autor **Albert Breier** deliberatívne nakomponoval experimentálnu, „analytickú“ pianissimovú, spomalenú skladbu „Weisse Elegie“ (2011), quasi „monotónnu bodovú“ štruktúru zladenú kontrastnej alebo narastajúcej dynamiky. Sledoval ňou určitú ideu- elegického až „zmrazeného procesu“ v pomalom tempe. Každý čakal na akýsi kontrast po čase, ale on nenastal. Bola to veľmi pútavá skladba, po ktorej nastúpil Pavel Zemek.

Do Forfestu bol zaradený klarinetový recitál českého sólistu **Karla Dohnala** so skladbami českých skladateľov **Petra Wajšara** (Ptáci), **Pavla Kopeckého** (Reminiscence pro klarinet a elektroniku) a ženy s veľkým menom v českej hudbe, **Ivany Loudové** (Čtyři kusy pro klarinet), spolu s **Karlheinzom Stockhauserom** s najžartovnejšou, multimediálnou skladbou festivalu „Harlekyn“.

Dramaturgia Forfestu zaradila jeden tzv. posluchový koncert v chráme sv. Mórica. Tu odznela dojímavá, presvedčivá a pravdivá rozsiahla hudba, najvýznamnejšia skladba Forfestu - Missa pro nobis (Omša pre nás) slovenského skladateľa, klaviristu a teoretika **Romana Bergera**, nositeľa Herderovej ceny. Jeho umelecká výpoveď má jasné etické ohraničenie - odkaz do budúcnosti pre pokolenie, ktoré sa dopustilo desivých atrocít v nedávnych dejinách, odohrávajúcich sa v koncentrákoch, utečeneckých táboroch a v súčasnom živote v Európe a Afrike. Je to autorovo memento, päťdielna rozsiahla skladba Dies irae-Kyrie-Sanctus-Agnus Dei- Hymnus za všetkých umučených, ponížených, zneužívaných, s účinnými textami zo Starého zákona a poľského autora, ktorého slová sú vyryté v kameni či mramore. Missa pro nobis bolo najpôsobivejšie a právom možno povedať najdramatickejšie dielo festivalu. Výrazom a prostriedkami stvárnenia v rovnováhe. Posledné dielo R. Bergera nás doslova emocionálne preoralo a premenilo naše vedomie na niekoľko hodín, kým sme prišli k sebe, lebo sme boli zasiahnutí. Prvý mohutný disonančný a hrozivý vrchol skladby (zdvihnutý kazateľov prst), sa vyvíja postupne z dvoch prvých tempove miernych častí s štvortónovým horizontálnym tvarom e, dis, e, c, potom v oktáve, narastaním zvuku, chromatickým posúvaním, ozvenou, zostupom motívu do hlbších polôh, tvorivým opakovaním v ženských hlasoch v pomalom tempe, účinkom bicích a napokon zastavením procesu do pauzy, s nastúpením textu, recitátora. Textová zložka, recitátor, obžalujúva tú časť ľudstva, ktorá manipuluje život druhých, nevinných, latinské citácie zo Sv. Pavla, minúty ticha (Srebrenica, Auschwitz...), postupne do kataklizmatického Sanctusu (tretia časť), v ktorom dosahuje absolútnou hudbou viacerých pásiem až ničivý účinok na psychiku, generálne pretrasenie poslucháča. Začiatok plynie v terciách, durových a mólových, pokojne a pokorne. Posledné dve časti Agnus Dei udržujú skladbu stále v napätí, pričom posledná je širokou katarziou inštrumentálnej a vokálnej zložky, plynúcej celý čas do konca s Jasperovským „prejasnením“, vyjasnením. Skladba trvá jednu hodinu a 25 minút. Forma drží organicky dielo v jednom prúde s minimálnymi tempovými kontrastmi. Dielo nás naplňa nádejou a etizmom, je to najlepšie dielo autora po orchestrálnom Postskriptum.

Dúfame, že riaditeľstvo a dramaturgia Forfestu, zosobnené v postave umelcov Zdenky a Václava Vaculovičovcov, bude naďalej pokračovať vo svojom etizme a jedinečnom predsavzatí mapovať a napomáhať propagácii novej domácej a zahraničnej hudby v jej mnohotvárných polymorfálnych prejavoch. Dúfame aj v zlepšenie situácie okolo grantov z ministerstva Českej republiky, ktoré sa stenčujú každý rok. Hudba vždy existovala ako životný štýl a osud skladateľov a oddaných interpretov.

Doc. PhDr. Elena Letňanová